

Kirkelige stemmer i EU

Den 26. januar 2007 arrangerede
Det mellemkirkelige Råd sammen
med Danske Kirkers Råd et
debatmøde på Vartov. Denne artikel
rummer manuskriptet til et indlæg
i dagens paneldebat¹

Af Erling Tiedemann

Tak for indbydelsen. Jeg beder om undskyldning for, at min stemme er lidt rusten. Det er måske symbolsk, når vi skal snakke om kirkelige stemmer i EU ... Dér er der ligesom også nogle, der er lidt rustne, og som måske nu har taget spørgsmålet op, om de skulle se at få gjort noget ved det, inden de ruster helt væk?

Lad det være sagt med det samme: Ingen kan tale på Folkekirkens vegne – og slet ikke jeg ...!

Jeg sidder nemlig her i dag som medlem af den katolske kirke, som jo på én gang er en meget, meget lille minoritetskirke i Danmark, men samtidig i hele verden er en meget, meget stor kirke, der

¹ I indbydelsen til mødet noteredes det, at vi i Danmark ikke er så vant til, at kirker og kirkelige repræsentanter ytrer sig i det offentlige rum – "men gennem samarbejdet i EU er vi med i et fællesskab, hvor mange kirkelige stemmer blander sig i debatten. Den katolske Kirke er nok den mest synlige, men langt fra den eneste. Folkekirken og Baptistkirken i Danmark er medlem af Konferencen for Europæiske Kirker (KEK) som har et kontor i Bruxelles, der arbejder i direkte relation til de europæiske institutioner." Videre fortælles det, at "en række kirker har oprettet deres egne kontorer i Bruxelles – blandt de mest aktive i debatten kan nævnes den tyske protestantiske kirke, den finske lutherske kirke og den russiske ortodokse kirke. Og der er flere andre. – "Hvordan skal vi fra dansk side forholde os til alle disse kirkelige stemmer i det europæiske kor? spurgtes der i programmet. "Skal vi prøve at bekæmpe det eller tie det ihjel? Eller skal vi søge veje for, at også danske kirkelige synspunkter kommer til orde i denne debat?"

Mødet, der havde ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen som mødeleder, bød på to indledende foredrag: teologen Simon Kangas Larsen, der er medlem af hovedbestyrelsen i KEK, fortalte om de kirkelige stemmer i Bruxelles: Hvem er de, hvad siger de, og hvem taler de med? Og juristen Lisbeth Christoffersen, som er med i KEK's arbejdsgruppe om EU-lovgivning, svarede på spørgsmålene: hvad siger juraen, og hvad er de kirkelige interesser? I den efterfølgende paneldebat deltog kirkeminister Bertel Haarder, lektor Peter Lodberg, der er formand for Danske Kirkers Råd, lektor Paul Verner Skærved, der er formand for Folkekirkens mellemkirkelige Råd, og Erling Tiedemann, hvis indledende panelindlæg bringes i denne artikel.

omfatter halvdelen af alle kristne, og som jo også er majoritetskirke i en række lande – med alt, hvad deraf følger af både positivt og negativt.

Det er naturligvis denne min kirkes holdninger og praksis, jeg tager udgangspunkt i – og med disse ord tak for initiativet til møde om et meget relevant emne, som det efter min opfattelse også er på tide, vi får taget konstruktivt fat på her i landet.

Også tak for en rigtig god grundbog² med mange seriøse belysninger under forskellige indfaldsvinkler – og helt uden den pamfletagtig karakter, der nogle gange kan præge redegørelser af den natur.

Stemmer og ører

Dagens emne er kirkelige stemmer – og stemmer er vigtige, for troen kommer som bekendt af det, der høres, siger Paulus.³ Men hvis ingen siger noget, så høres der jo heller ikke ret meget.

Der skal altså både bruges mund og lånes øre – men mange vil sikkert spørge: er der overhovedet på EU plan nogen, som gider høre på kirkelige stemmer?

Ørerne

Og svaret er, at det er der. Endda i meget høj grad. Den forfatningstraktat, som gik på grund i Frankrig og Holland, kan naturligvis ikke påberåbes som gældende ret, men indholdet kan dog lige vel påberåbes som udtryk for noget, EU-landenes regeringer på et tidspunkt havde stillet sig bag – og som nogle lande allerede har ratificeret, og som derfor godt kan betragtes som udtryk for den holdning, hvormed det politiske lag i EU møder kirkelige stemmer:

"Unionen opretholder en åben, gennemsigtig og regelmæssig dialog med kirker og organisationer i anerkendelse af deres identitet og specifikke bidrag".⁴

Altså: anerkendelse af identitet og bidrag.

Ikke alene er dét holdningen; det har også længe været praksis. Der lyttes faktisk allerede, og traditionelt mødes ethvert nyt formandskab ved starten på sin 6-måneders periode med repræsentanter for både de protestantiske og de ortodokse kirker og den katolske kirke.

Dét forhold, at kirken og det politiske samfund har hver sin gensidigt anerkendte autonomi, og dét forhold, at der samtidig bør være en klar adskillelse imellem dem, udelukker naturligvis ikke et samarbejde – og slet ikke en dialog. Og i EU ser man – ligesom i øvrigt FN – sin interesse i en dialog med kirkerne.

For bare at tage min egen katolske kirke: Dét forhold, at 175 forskellige lande i verden – herunder såmænd også Danmark – har valgt at oprette gensidig diplomatisk forbindelse med *Den hellige Stol* (eller Vatikanet, som vi plejer at sige), som jo bare er en lilleputstat på 44 hektar, og hvis eneste militære styrke er en flok schweizergardister i middelalderlige uniformer og med hellebarder – dét, at man har valgt at indgå diplomatisk forbindelse med denne kirke, det dokumenterer jo den gensidige interesse.

² Konstellationer – kirkerne og det europæiske projekt. Redaktion og forord: Ida Auken og Kirsten Auken. Forlaget Alfa, København 2007. ISBN 978 87 91191 27 5, 108 sider, 179 kr. Bidrag af Simon Kangas Larsen, Anne E. Jensen, Lisbet Christoffersen, Jesper Høgenhaven og Svend Andersen.

³ Rom 10,17: Troen kommer altså af det, der høres, og det, der høres, kommer i kraft af Kristi ord.

⁴ Forfatningsforslagets artikel I-52-3

Det er heller ikke mere end højst et par år siden, at Danmark sammen med en lang række andre lande igen bekræftede Vatikanets status som observatør med taleret på De Forenede Nationers generalforsamling og i organisationens øvrige råd og organer.

Intet af dét gør de internationale politiske organer naturligtvis, hvis det ikke var, fordi de også selv så deres interesse i det og syntes, de kunne hente noget ud af denne dialog.

Og i en eller anden udstrækning gælder dette altså også for EU. Det kan godt være, at nogle politikere er svære at råbe op, men kirkerne behøver faktisk ikke hæve stemmen, for at blive hørt af EU-parlamentarikerne.

Nu er kirkerne jo også en del af det civilsamfund, hvis forskellige stemmer det er enhver ægte demokratisk parlamentarikers pligt at låne øre. Og a-religiøse eller anti-religiøse kræfter har ikke større ret til at blive hørt i det offentlige rum end dem, der tror på Gud.

Kirkerne har kort sagt ret til en anerkendelse af deres eksistens og deres identitet – hvad der jo da heller ikke bør undre her i Danmark, hvor grundloven anerkender ikke kun dét trossamfund, som landets historie har gjort til det største, men også andre trossamfund.

At der skal skelnes mellem, hvad der tilkommer kejseren, og hvad der tilkommer Gud, kommer ikke bag på nogen, der lige har øjet Det ny Testamente igennem.

Der skal altså skelnes mellem kirken og staten. Staten skal ikke pånøde mennesker religion, men garantere frihed og lighed mellem dem, der følger forskellige religioner.

Men kirken skal heller ikke påtage sig den politiske opgave; den skal ikke have magt over staten, og kirken skal slet ikke søge at påtvinge mennesker, der ikke deler dens tro, sine egne normer.

Samtidig skal staten heller ikke have magt over kirken, men anerkende den som et uafhængigt menneskeligt fællesskab, der er struktureret i overensstemmelse med sin egen tro og sin egen identitet.

Stemmerne

Alt det er vigtigt, for det handler om *åndsfrihed*. Professor Svend Andersen citerer i den allerede nævnte grundbog Martin Luther for følgende ord: "Ved troen drejer det sig om en fri ytring, som man ikke kan tvinge nogen til; ja, det er en guddommelig gerning i ånden, så det er umuligt, at ydre magt kan fremtvinge eller skabe den".⁵ – Hvilket i øvrigt minder mig om det citat af den byzantinske kejser Manuel den Anden, som pave Benedikt irriterede nogle muslimer med i sin forelæsning i Regensburg: "Troen er sjælens frugt, ikke kroppens. Den, som altså vil føre nogen til tro, behøver evnen til at *tale godt* og til at *tænke ret*, men har ikke brug for vold og trusler".

Kort sagt: Kirkelige stemmer i EU skal ikke bruge magtsprog, men de skal tale godt, og de skal tænke ret – og dét skal de, hvad enten de taler som fortalere for andres behov, eller de taler til fordel for, hvad de selv behøver.

De svages fortalere

Der er tre ord, som går igen i Det gamle Testamente, og det er *enkerne*, *de faderløse* og *de fremmede* – og selv om tiden er gået, og tider og former har ændret sig, så har vi jo stadig enkerne, de faderløse og de fremmede iblandt os.

⁵ Op. cit. side 91

Det er et pligt for samfundet at tage vare og beskytte disse og andre svage, og det er en pligt for kirken at pege på, hvis denne politiske pligt tilsidesættes; det er en pligt for kirken at være med til at bekæmpe fattigdom, krig, sygdom, herunder AIDS og mange andre onder. Ikke *kun* for at tilslutte sig eller dublere en kamp, som også kæmpes af andre, men for at gå til roden af onderne og for netop i kraft af sit åndelige ståsted og sit udsigtspunkt at kunne pege på de dybere liggende årsager til, at verden går sin skæve gang – en gang, som i øvrigt i øjeblikket synes at gå skævere og skævere.

Det er eksempelvis også kirkens opgave at løfte sin røst over for en generation, der på miljøområdet i realiteten opfører sig med en egoisme, som om den var den sidste, der kunne tillade sig at opbruge de resterende ressourcer og overlade efterkommerne en ressourcesituation, der vil komme til at minde om et afbidt æbleskrog ...

Som endnu et eksempel er det også en pligt for kirkelige stemmer at pege på grundlæggende rettigheder såsom den religionsfrihed, der i alt for mange lande trædes under fode – ingen nævnt, ingen glemt, Tyrkiet ikke undtaget.

Mange andre emner trænger sig til stadighed på, som selv mit relativt løsagtige forhold til den tildelte taletid forbyder mig at nævne med andet end stikord: Familiens rettigheder og vilkår; det ufødte fosters ret til livet, stamcelleforskning etc. etc. Der er mange ting.

Vigtigt er det imidlertid at understrege, at kirkelige stemmer i EU ikke bare skal holde en from prædiken på et indforstået kirkesprog. Som Svend Andersen skriver det i grundbogen, "må kirken også bestrebe sig på at omforme kristne synsmåder til alment-politiske argumenter, der kan appellere til alle medlemmer af den europæiske befolkning uanset religiøst tilhørsforhold".⁶

Det er heller ikke nogen umulig opgave. Den har jeg selv arbejdet med i Etisk Råd og ved, at det kan lade sig gøre. Gud er jo ikke en irrationel Gud; han har netop udtrykt sig gennem *Logos*. Tro og fornuft er godt nok ikke identiske størrelser, men de udelukker på den anden side ikke hinanden.

Vi har til gengæld alt for tydeligt gennem de sidste 100 års verdenshistorie og ikke mindst gennem vores egen europæiske historie i 30'erne og 40'erne set, hvordan den mest simple fornuft kan forlade folk – især, når en reflekteret og udfordrende kristentro svækkes – og vi har set, hvordan store dele af et helt folk kunne forblændes af nazismen og agere som blinde, så de bagefter måtte slå sig på panden og spørge: Hvordan gik det dog til ...?

Derfor har kirken også til opgave at sige, hvad der er sandt, selv om det er upopulært måske; selv om det er ubejligt, ja, selv om det måske endda er farligt.

Det er med rette, man kritiserer kristne kirker, hvis de ikke i tide har taget afstand fra den slags udskridninger. Til gengæld må man naturligvis acceptere, at de netop nu, i vores egen tid, hvor det rammer os selv – at de netop nu påpeger, hvis verden er på vej til at bygge et urealistisk drømmeslot på sand i stedet for at bygge et realistisk og menneskeværdigt samfund på den faste klippe.

Lobby for egne behov

Kirken skal imidlertid ikke kun tale for de svage. Den skal også roligt tale sin egen sag for at fastholde de vilkår, der er nødvendige for, at den netop kan tale de svages sag.

Derfor gør den katolske kirke også krav på ytringsfrihed; på frihed til at forkynde sin lære og til at evangelisere; på frihed til offentlig gudsyndelse; frihed til at organisere og styre sig selv; frihed til selv at vælge, uddanne og udnævne sine præster og biskopper; frihed til at bygge sine kirker; frihed til at opnå og besidde en økonomi, der er tilstrækkelig til at løse sine opgaver; frihed til at skabe

⁶ Op. cit. side 107

organer, der ikke kun har religiøst formål i snæver forstand, men også tager sigte på oprettelse af skoler, uddannelsessteder, hospitaler, sociale institutioner, nødhjælpsindsats, udviklingshjælp og så videre.

Det er aldeles legitimt, at alle kirker løfter deres stemme på EU-plan i disse forbindelser – ligesom det selvfølgelig også i den nationale sammenhæng er helt legitimt, at danske kirker udtaler sig kraftigt imod et aktuelt politisk lovforslag omkring opholdstilladelse til udenlandske præster, som kirker med mange udenlandske medlemmer selvfølgelig har brug for – et lovforslag, der ingen rimelig begrundelse har, men kun en aldeles urimelig effekt for frikirker, immigrantmenigheder og den katolske kirke i Danmark.

Det ville da faktisk være trist for den danske folkekirke, hvis den ender med bare at have siddet roligt og *tavst* kigget på, hvordan landets øvrige kristne kirker uden rimelig grund bliver generet af lovgivningsmagten.

Ikke taktik, men sandhed – også i utide

Naturligvis skal kirkelige stemmer over for EU belægge deres ord, som Paulus belagde sine ord i Athen, men deres ledetråd skal ikke være politisk taktik og strategi, men søgen efter sandheden. De skal stå frem *i tide og i utide* – ja, altså også i utide, som der står i Andet Timotheusbrev.⁷

Ingen skal da heller påstå, at den katolske kirke er popularitetssøgende, når den prædiker sin seksualmoral ...

Arme den kirke, siger jeg til gengæld, som det lykkes politikerne eller en kulturel korrekthed i medierne at stoppe munden på.

Men – det er ikke kirkens opgave at være endnu et politisk parti. Og den skal heller ikke tage til orde bare for at være med, hvis den i realiteten ikke har noget at tilføje af dét, som den henter i netop sin tro.

Det aktuelle spørgsmål

Jeg vil slutte med endnu en gang at glæde mig over, at dagens emne nu for alvor tages op her i Danmark, hvor vi jo ærlig talt er truet af en vis nedgroethed.

At vores folkekirke overhovedet – sammen med den ortodokse kirke og andre protestantiske kirker, herunder Baptistkirken og Metodistkirken, er med blandt andre kirkelige røster, der løfter sig fra et fælles lobbykontor i Bruxelles, er dejligt, men det er nok i realiteten ret upåagtet uden for snævre kirkelige kredse – og jeg tør ikke udelukke, at der er en del, som, hvis de fik det at vide, ville vende sig – om ikke i deres grav, thi til den er de trods alt endnu ikke nået – men de ville i hvert fald vende sig imod en sådan praksis.

Men som katolik ville jeg nu hilse det særdeles velkomment, hvis Folkekirken vil engagere sig yderligere og løfte sin stemme højere. Jeg imødeser naturligvis, at *liberal-lutherske* stemmer ikke nødvendigvis vil sige det samme som os i den katolske kirke, men da vi jo trods alt befinder os inden for rammerne af den ene store Kristi Kirke, så er jeg fuld af fortrøstning – måske også, fordi andre *evangelisk-lutherske* stemmer på europæisk plan er knap så liberale – for nu at sige det sådan ...

⁷ 2 Tim 4,2

Men hvis flere protestantiske kirker, herunder folkekirken, fik mere stemmekraft, ville det jo også have den fordel, at kristne stemmer i EU så ikke blot kunne afvises med, at "det er bare igen katolikkerne, som vil sætte sig på det hele."

Men jeg indser også, at det måske kan vise sig vanskeligt for en folkekirke, der ikke er vant til at spille en tilsvarende aktiv rolle i sit hjemlands demokrati. Eller for endnu en sidste gang at citere fra Svend Andersens bidrag til dagens bog: "Evangelische Kirche in Deutschland har en officiel repræsentation i Bruxelles. I modsætning hertil kan den danske folkekirke ikke fungere som selvstændig modspiller til staten, *da kirken er en del af den offentlige forvaltning*".⁸

Hvis Svend Andersen har ret i dét, så synes jeg, folkekirken har et problem, for så *har* staten jo trods alle de gode ord sat sig på kirken, og det er ikke godt – hverken for staten – og slet ikke for kirken ...

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

⁸ Op. cit. side 106